

ben finomodtak, tudásukban gazdagodtak. Szentbeszédein bizonyos nemes egyszerűség vonul végig kapcsolatban az akaratmegindítás nagyszerű eszközével, a történetekkel. Mint más természetű írásain, szentbeszédein is végig az akarat nyomát lehet felismerni, s csak nagy ritkán az ihletet. Majdnem száraznak lehetne mondani őket, ha nem enyhítené ezt az idézeteknek, utalásoknak, példáknak változatos és nagy olvasottságra valló tömege. Ezek feloldják a merevséget, kellemes érdekkeltést okoznak és sokáig foglalkoztatják az elmét.

Tóth Tihamér emlékét ideális tartalmú művei fogják fenntartani. Ezeket minden időben nagy szellemi és erkölcsi nyereséggel lehet forgatni, főleg pedig akkor, amikor az elvek és eszmék szerint berendezett életnek nem kedveznek a korviszonyok. Eszményi gondolkodása, Isten szolgálata, nemes emberiségre törő hevülete hímpor írásain, amelyeket a viszonyok rideg valósága gyakran könyörtelenül söpör le az életpálya folyamán. Csak keveseknek sorsa, hogy kedvező körülmények között életük végéig családás nélkül folytathatják eszmékre alapozott működésüket, mint neki sikerült.

A fiatal szerző sokat markol vele kapcsolatban, és sokat is ad. Életrajz és korkép, jellemzés és elemzés, bőséges idézetek és saját megfigyelései nagy változatosságban követik és váltogatják egymást. A rokonszenves rajongással írt munka alkalmas, hogy az olvasókat megragadja, és érdeklődésüket megnyerje hőse számára. Valóban nem mindennapi egyéni vonásokkal rendelkező emberről írt, aki működése minden területén kiváló eredménnyel munkálkodott. Nehéz megállapítani, hogy melyiken ért el nagyobb sikereket, de kétségtelen, hogy a világháború után élő nemzedék nemcsak irányt és tartalmat szerzett nevelői működéséből, hanem magas célkitűzést és eszményi életberendezést is tanult. Nagy egyéniségek hatása szokott ilyen lenni. Az élet mélyebb értékeinek feltárása, ezek követezésére való buzdítás, a lelki örömök megszerzésének sok módja Tóth Tihamértól indult ki, és működését sokáig fogja emlékeztetéssé tenni. Komoly egyéniségek fiatal korukban ösztönzést és kedvet, öregségükben pedig megnyugvást és hálát éreznek ily életpálya megismerésekor. Az élet, a munka és az önfegyelem hősenek közvetlen adatokon és megfigyeléseken felépült eme története mindenki számára okulásul szolgálhat.

Agárdi László.

Máday István dr : Individuálpaszichológia. Pantheon-kiadás é. n. (Budapest, 1941.). 8-r., 196 l.

Szerző célkitűzése az Adler-től megalapozott mélylélektani irány ismertetése. Az alapítóén kívül elsősorban Wexberg, Kunkel és Birnbaum műveire támaszkodik. Noha eredetiségre nem tart számot, elejétől végig a saját anyagára támaszkodik, nemcsak mint lélekgyógyító és lélekkutató, hanem mint elmélyedt önmegfigyelő. Munkáján meglátszik, hogy már kora ifjúsága óta lélektani kérdések foglalkoztatják és erre jogi, katonai és orvosi tanulmányai bőségesen nyújtottak alkalmat.

A bevezetésben arról értesülünk, hogy a lélekelemzés mechanisztikus, determinista, szétbontó, élvezetelvé és regressziós felfogásával szemben az egyénlélektan organizmikus, indeterminista, összekapcsoló, hatalomelvé és jövőbenező szemléletű. Az individuálpszichológia az egyén osztatlan egységét a közösség követelményeibe való illeszkedésből iparkodik levonni. Kiindult abból a megfigyelésből, hogy a szervek hiányosságát lelki működések pótolhatják. A gyermek tapasztalatai alapján állást foglal a közösséghez és kialakítja érvényesülési stílusát, amely jellemét is meghatározza. Az ember önértékelésén alapszik közösségérzése. A fejlődésnek négy rétegét különböztethetjük meg: az ösztönösség, önösség, közösségiség és eszmeiség fokait. Freud gyógyító és nevelő tevékenysége az első fokról a másodikra emel, Adleré a másodikról a harmadikra és elképzelhető olyan irány is, mely a harmadikról a negyedik felé segíti az embert (ami valamennyire Jung célkitűzésére emlékeztet, akiről sajnálatosan alig esik szó).

Az adleri tanítások alapjairól és legfőbb alkalmazásairól a 12.—17. pontig van szó. A szervrendszerek örökléses fogyatkozásait a szerv vagy valamely rokon szerv fokozott működése, a vérmirigy- és idegrendszer, különösképen pedig a lelki működések serkentő hatása pótolhatja. A lelki felülépítmény sokszor túlpótlásokat eredményez. Így adódhatnak a hibás jellemfejlődések, amelyek nemcsak neurózisok, fogyatékoságok és bűnözések formájában mutatkozhatnak, hanem egyszerű hibákban és szenvedélyekben is. A legelterjedtebb gyermekhibák: szorongás, nevelétlenségek, étvágyzavarok, lustaság az individuálpszichológiai neveléssel javíthatók. Ezek mögött téves élettervek vannak, melyek a serdülő kornak, a nemiségnek és a házasságnak a válságaiban különös élességgel jelentkezhetnek. A nemi elhajlások csak tünetei az alapbajnak, képletes hasonlatai a téves élettervnek, melyek szenvedélybe, betegségbe, bűnözésbe és öngyilkosságba kergethetnek.

A 2.—11. pontig a jellemfejlődés részletes rajzát találjuk. A lelki élet egységét célirányossága biztosítja, minden művelete előkészülés az életfeladatokra, a társaságba való beilleszkedésre, hasznos munka vállalására és a családalapításra. A nevelés hivatása, hogy e feladatok egészség és teljesítésére előkészítsen. Mivel különféle eszközökkel ugyanazt a célt érhetjük el, a lelki jelenségek többértelműek. A helyes értelmezést a vezérvonal határozza meg, amely kifejezésre jut az egyén magatartásából kihámozható jelmondatában. Az alanyiaság rányomja bélyegét a lelki működésekre és a felfogást is célatossá teszi.

A gyermek a felnőttekkel és az életfeladatokkal szemben fogyatékosnak érzi magát, ami súlyos esetben ideges tünetekre vezet. A normális igyekezeten túlmenő erőlködés hibás pótlásokra vezet: *aktív dacos*, vakmerő, hencegő vagy *passzív támaszkereső*, nyugös, hazudozó, gondoskodásleső formában szerezvén koholt fölényt. A jellem az embertársakkal szemben tanúsított magatartásmód, mely az élettervben mutatkozik meg. Akinak közösségérzése nincs egyensúlyban érvényesülési vágyával, az nem teljesíti jól az életfeladatait, társas környezetéhez nem alkalmazkodik, összhang nélküli neurotikus. A beteg és az egészséges ember között folyékony át-

menetet jelent a hibás vagy ideges jellem, mely az első életévek folyamán alakul ki. A fogyatékoságérzés minden bajnak a kútforrása. Ennek legjobb gyógymódja az önállóságra nevelés, amely helyes önértékelést tesz lehetővé. Ezért a gyermeknek sikerélményeket kell nyújtanunk, a környezetből feléje áradó megbecsülésből. Az egészséges gyermek lassanként, műveleteinek gyakorlásával növeli a maga értékét, az ideges gyermek ellenben kerülőutakon iparkodik érvényesülni. A túlkemény bánásmódra aktívan felelő gyermekből alakul ki a zsarnok, a passzívan felelőből a fájangó, a puha bánásmódra aktívan válaszoló a folyton szereplő »csillag«, a passzívan válaszoló az otthonülő kedvenc.

Mindezek a típusok önösségükkel tűnnek ki, míg az egészséges lelki gyermek »mies«¹ érzületű, rokonszenv és összetartás jellemzi. Minél többnek érzi magát valaki, annál inkább hajlandó együttműködésre, viszont mennél kevesebbre értékeli magát, annál hatalmasabban tör a maga ferde útján való érvényesülésre. A közösségérzés mértéke az önösségével fordított arányban áll. Ügyelni kell arra, hogy a gyermek önismeretének kialakulásában az érretalálás ne jelentse egyszersmind a *mi* felbomlását. Az érlelődő miesség tárgyiassággal jár együtt, a merev énméltóságból eleven, világerősítés lesz.

Az idegesség tünetei változékonyak és egymást helyettesíthetik. A tünetválasztás megmutatja az eszközöket, melyek az érvényesülés vágyának szolgálatában állanak. A türelmetlenség, követelés a leggyakoribb aktív ideges tünet. Az életfeladatok alól való kibúvást felelőtlenség biztosításával rendezik meg a passzív idegesek. Minden érzelem alkalmas arra, hogy átcélosítva visszaéljünk vele, kijátsszuk egy feladat ellen. A megrendezések kifogást, halasztást és elnézésigényt szállítanak. Mellék munkák fontoskodó túlhajtása, elvek, szabályok felállítása, mások lebecsülése, szélsőséges ítéletekre való leegyszerűsítés a látszatot a valóság fölé helyezik: úgy keletkeznek az élethazugságok. Önbiztosítást célzó koholmányok az óvatosság, a félelem és a lemondás. A szorongás önmentő kibúvás, visszavétel a félelem életérdekű működésével: áldozata mindentől fél és mindenben uralkodni akar. A koholt célok szolgálatában álló tünetek a vegetatív idegrendszeren át testi kifejeződést is nyerhetnek. Az ilyen műfogások nem tudatosan működnek. A tudattalanban nem annyira elfojtott ösztönökrekvések élnek, mint inkább az én-ideált veszélyeztető körülmények. A tudattalan feltörése, az ábrándozás és az álom arra szolgál, hogy előkészítsen bennünket az életharcra.

A családi hatások közül a legveszedelmesebb az elkényeztetés, engedékenység és öntudatlan nemi serkentések, de a szerencsétlenség és túlzott szigor, szülői becsvágy is hasonló bajokat idézhet elő. A testvérek közötti helyzet a jellemfejlődés egyik legfontosabb tényezője, különösen kényes a legkisebb gyermek helyzete. A család zavaros élete a jellemhibák melegágya. Előnytelen társadalmi helyzet hatását a keresztény nevelés alapelve, az egyforma emberi méltóság megbecsülése ellensúlyozza. Nyomor és jóllét egyaránt eredményezheti az élvezetek túlértékelését, ami ellen az iskolai munkának kell küzdenie. Nagyobb tömegek lelki vezetésében azon-

ban minden szakszerűséget nélkülözünk és jobb közélet nem is várható addig, amíg az emberismeretet és gyakorlati lélektant nem tanítják valamennyi egyetem és főiskola mindegyik karán.

E lélektani felfogásból folyó új nevelés elveivel foglalkozik a 18.—23. pont, melyeknek alap gondolata, hogy nem az iskola intézményét kell javítani, hanem a tanárok lélektani megértését. Nevelői szabadságot kell nekik adni és mélyen megalapozott lélektani műveltséget. Így lehet az iskolát a szociális haladás eszközévé tenni, a közösségézés fejlesztőjévé. Egyelőre nevelési tanácsadással kell pótolni a szülők és tanárok lélektani hiányosságait. A nevelési hibák javítása ugyanúgy megy végbe, mint a lélekgyógyítás: lelki kapcsolatot kell teremteni, tehermentesítést biztosítani, a tüneteket elemzésükkel kell leleplezni, majd függetlenítyük a nevelendőt, aki lassan megterheléseket is elbír. Ha nem is képes mindenki mindenre, a nevelés sikere érdekében bánjunk úgy a gyermekkel, mintha mindenre képes lenne. Egyéni módon neveljük, legyünk passzívok, ne harcoljunk a gyermek ellen, adjunk neki szabadságot és önállóságot és szoktassuk bátorságra. Javító- és büntetőintézkedéseinket bátorító-intézetekké kellene átalakítanunk. Megértő, jókedvű, türelmes, tárgyilagos és tárgyias, őszinte és jóhiszemű érzülettel neveljük. A nevelés eszközei közül száműzzük a jutalmat és büntetést, ellenben példával, játékkal, cselekedtetéssel, sikerkeltéssel, megbeszéléssel boldoguljunk, vagy mehezebb esetekben figyelemeltérítéssel, hibaszépitéssel, tréfálózással. Ezek a nevelési elvek egyeznek a Biblia és a nagy költők felfogásával és a nagy önnevelők tanúságaival. Minden ember arra törekszik, hogy értékes legyen és megbecsüljék.

Egy beszámolóban érzésem szerint nincs helye ilyen fontos elvi kérdésekhez való állásfoglalásnak. Az individuálpaszichológia pragmatizmusa, racionalizmusa, naiv optimizmusa és túlzott önbizalomra nevelése nagyon vitatható vonások. De ne ítéljük meg a tárgyat: Máday professzor erről akart képet adni és a kép tőkéletes. Konkrét példák gazdag tömege, világlágos és meggyőző előadásmód tisztán ábrázolja e tan erényeit és hibáit. A szerkesztés kissé szigorúbb keresztülvitele egyes tartalmi ugrásokat megakarított volna.

Harkai Schiller Pál.

Tettamanti Béla: A legszükségesebb német szavak és fordulatok jegyzéke

Segédkönyv a középiskolai német nyelvtanításhoz. Szeged, 1941. 223. l.

A tudatos és tervszerű idegen nyelvtanítás módszerének fejlődése szempontjából fontos, nagyjelentőségű, úttörő munkával van dolgunk. Még a gazdag német nyelvkönyv- és szótárirodalomban sem találunk olyan szakkönyvet, amely a mindennapi élet gyakorlati szükségleteit, valamint a szellemi élet művelt köznyelvi igényeit is kielégítő, legszükségesebb szavakat és irodalmi értékű fordulatokat a *tárgyi valóság* kategóriái szerint csoportosítaná.

A Tanterv és a Részletes Utasítás a »gyakorlatibb célkitűzés mellett a »beszédgyakorlatok és a szókincs fontosságát«, a szókincs »lassú, de